

Olsztyn, 16 lipca 2021

PS-VI.431.1.5.2021. ICH

***Pani
Lidia Tomasik
Kierownik
Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej
w Bisztyнку
Plac Wolności 5
11-230 Bisztynek***

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Działając na podstawie upoważnienia Wojewody Warmińsko-Mazurskiego nr FK-IV.0030.186.2021 z dnia 27 maja 2021 roku /**akta kontroli str. 1/** zespół inspektorów Wydziału Polityki Społecznej Warmińsko-Mazurskiego Urzędu Wojewódzkiego w Olsztynie w składzie:

1. Izabela Chowańska – główny specjalista, kierująca zespołem kontrolnym,
  2. Lilla Kondrusik – główny specjalista,
- przeprowadził kontrolę problemową w trybie zwykłym w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Bisztyнку, przy Placu Wolności 5. Czynności kontrolne rozpoczęto w dniu 31 maja 2021 roku i zakończono w dniu 2 czerwca 2021 roku. Przedmiotem kontroli objęto planowanie i prowadzenie pracy z rodziną objętą wsparciem asystenta rodziny, w świetle przepisów ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. 2020, poz. 821 ze zm.), zwanej dalej ustawą.

W niniejszym wystąpieniu pokontrolnym użyto skrótów:

1. MOPS / Ośrodek / kontrolowana Jednostka /Jednostka – co oznacza: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bisztyнку, przy Placu Wolności 5,
2. Kierownik – co oznacza: Kierownika Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bisztyнку – panią Lidię Tomasik,
3. Gmina – co oznacza: Gminę i Miasto Bisztynek,
4. plan – co oznacza: plan pracy z rodziną, o którym mowa w art. 15 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy,
5. asystent – co oznacza: asystenta rodziny, o którym mowa w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, zatrudnionego w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Bisztyнку,
6. ustawa „Za życiem” – co oznacza ustawę z dnia 4 listopada 2016 roku o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem” (Dz. U. z 2020r. poz. 1329).
7. wykaz – co oznacza: wykaz rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny w okresie objętym kontrolą, sporządzony przez Jednostkę.

Kontrolą objęto okres od 1 stycznia 2020 r. do dnia jej zakończenia. Fakt jej przeprowadzenia odnotowano w rejestrze prowadzonym przez Jednostkę. Kontrolę przeprowadzono w obecności Kierownika Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bisztyнку.

Ustaień kontroli dokonano w oparciu o informacje i wyjaśnienia przekazane przez Kierownika i asystenta rodziny oraz analizę prowadzonej w Jednostce dokumentacji merytorycznej.

Działalność MOPS w Bisztyнку w zakresie objętym kontrolą ocenia się **pozytywnie z nieprawidłowościami i uchybieniami.**

USTALENIA KONTROLI

1. Przedmiot kontroli w dokumentach organizacyjnych kontrolowanej Jednostki.

Kontrolującym przedstawiono *Regulamin Organizacyjny Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bisztyнку*, stanowiący załącznik do Zarządzenia nr 2/2017 r. Kierownika MOPS w Bisztyнку z dnia 27 listopada 2017 roku /**akta kontroli str. 2-13/**, na podstawie którego działa Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bisztyнку. Analiza powyższego dokumentu wykazała, iż w § 7 pkt 6 wyodrębniono stanowisko pracy asystenta rodziny, a jego niektóre zadania ujęto w § 8 ust. 11. Nadmienić należy, iż w wystąpieniu pokontrolnym z dnia 7 grudnia 2018 r. znak: PS-VI.431.1.35.2018 ICH, także stwierdzono, że w regulaminie Jednostki, nie ujęto wszystkich zadań asystenta rodziny wymienionych w art. 15 pkt 1 ustawy. Podczas trwania czynności kontrolnych, Kierownik Ośrodka Zarządzeniem Nr 5/2021 z dnia 31 maja 2021r., dokonała stosownych zmian w zakresie uwzględnienia zadań asystenta w obowiązującym Regulaminie /**akta kontroli str. 14-15/**.

Ustalono, iż w okresie objętym kontrolą obowiązywało *Zarządzenie Nr 3/2020 Kierownika Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bisztyнку z 23 marca 2020 r. w sprawie realizacji przez pracowników obowiązków pracowniczych poprzez świadczenie pracy zdalnej, rotacyjnej oraz określenie szczegółowych zasad pracy Ośrodka związanych z COVID-19* /**akta kontroli str. 16-21/**. Niniejszy dokument regulował pracę pracowników Ośrodka (w tym asystenta rodziny) w okresie epidemii, która mogła być świadczona zdalnie. Zgodnie z informacją przekazaną przez Kierownika, stanowiącą **akta kontroli str. 22**, w okresie ograniczeń w funkcjonowaniu ośrodka spowodowanych przez COVID-19, asystent rodziny kontaktował się z rodzinami telefonicznie. W szczególnych sytuacjach, wymagających kontaktu bezpośredniego, asystent rodziny starał się co najmniej 2 razy w miesiącu odwiedzać środowisko, przy zachowaniu reżimu sanitarnego.

2. Tryb przydzielania asystenta rodziny.

W kontrolowanej Jednostce w okresie objętym kontrolą, do realizacji zadań z zakresu planowania i prowadzenia pracy z rodziną zatrudniano 1 asystenta rodziny w oparciu o umowę o pracę, w systemie zadaniowego czasu pracy, do 31 grudnia 2020 r. w wymiarze całego etatu, natomiast od 1 stycznia 2021 r. w wymiarze $\frac{3}{4}$ etatu. Wydatki na wynagrodzenie asystenta

rodziny w okresie objętym kontrolą były pokrywane z budżetu Gminy oraz innych źródeł. Z pisemnej informacji Kierownika, stanowiącej **akta kontroli str. 23** wynika, że zgodnie z art. 17 ust. 3 ustawy, praca asystenta rodziny nie była łączona z wykonywaniem obowiązków pracownika socjalnego na terenie Gminy. Zgodnie z art. 17 ust. 4 ustawy, nie prowadził on również postępowań z zakresu świadczeń realizowanych przez Gminę.

W myśl art. 15 ust. 4 ustawy, liczba rodzin z którymi jeden asystent może w tym samym czasie prowadzić pracę, jest uzależniona od stopnia trudności wykonywanych zadań, jednak nie może przekroczyć 15. W kontrolowanej Jednostce asystent w 2020 r. prowadził pracę z 10 rodzinami, natomiast w 2021 r. z 7 rodzinami, co jest zgodne z zapisami wyżej cyt. przepisu **/akta kontroli str. 23-25 /**.

Z informacji przekazanych przez Kierownika, stanowiących **akta kontroli str. 26** wynika, że asystent prowadził pracę z 1 rodziną na mocy ustawy z dnia 4 listopada 2016r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”.

Z przedstawionych przez Kierownika danych, stanowiących **akta kontroli str. 27-29** wynika, że w pieczy zastępczej, umieszczonych było łącznie 15 dzieci z 12 rodzin z terenu Gminy. W okresie objętym kontrolą do pieczy zastępczej trafiło 3 dzieci z 2 rodzin.

Na podstawie przekazanych informacji ustalono, że nie wszystkie rodziny, z których dzieci umieszczono w pieczy zastępczej, objęte były wsparciem asystenta. Z wyjaśnień Kierownika stanowiących **akta kontroli str. 30-32** wynika, że we wszystkich tych przypadkach brak wsparcia asystenta wynikał z przyczyn takich jak:

- przebywanie dzieci w spokrewnionych rodzinach i brak chęci rodziców biologicznych do odzyskania dzieci,
- częste zmiany miejsca zamieszkania przez rodziców biologicznych lub ich wyprowadzka na teren innej gminy,
- nieudane wcześniejsze próby współpracy z rodziną, brak chęci rodziny do zmiany,
- uzależnienia rodziców biologicznych od alkoholu.

Szczegółowej analizie poddano dokumentację 6 rodzin objętych wsparciem asystenta, z których:

- praca z rodziną została zakończona z uwagi na fakt zrealizowania planu pracy z rodziną – 4 rodziny,
- praca asystenta trwała nadal, a dzieci przebywały w środowisku rodziny biologicznej – 1 rodzina,
- praca asystenta była zakończona a rodzina objęta była jego wsparciem z mocy ustawy „Za życiem” – 1 rodzina.

Potrzeby objęcia rodziny asystą rozpoznawane były przez pracowników socjalnych Ośrodka, z racji objęcia tych rodzin pomocą społeczną. W każdym przypadku w rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych pracownicy socjalni przeprowadzali wywiad środowiskowy, o którym mowa w ustawie o pomocy społecznej, następnie w druku wywiadu wnioskowali do Kierownika MOPS o przydzielenie rodzinie asystenta **/akta kontroli str. 33-40/**. Kontrolujący zwrócili uwagę na fakt, iż analiza sytuacji rodziny, dokonywana przez pracowników socjalnych w wywiadach środowiskowych nie zawsze odzwierciedlała faktyczną sytuację rodziny wskazującą na potrzebę wsparcia jej przez asystenta rodziny. Zagadnienie to omówiono z Kierownikiem kontrolowanej Jednostki w trakcie przeprowadzania czynności kontrolnych. W jednym przypadku (pozycja nr 11 w wykazie rodzin) w wywiadzie przeprowadzonym 26 października 2020 roku pracownik

socjalny wnioskował o objęcie rodziny wsparciem asystenta, Kierownik kontrolowanej Jednostki wskazał 1 listopada 2020r., jako datę objęcia asystą **/akta kontroli str. 41-44/**, natomiast zgodę na podjęcie współpracy z asystentem rodzina podpisała 4 stycznia 2021 roku **/akta kontroli str. 45/**. Z pisemnego wyjaśnienia Kierownika kontrolowanej Jednostki wynika, iż „...od 2.11.2020 r. do 10.11.2020r. asystent pracował w systemie pracy zdalnej, z uwagi na rozprzestrzenianie się wirusa COVID-19 i ograniczenia związane z wizytami w rodzinach, nie było możliwości podjęcia bezpośredniej pracy z nową rodziną. Ponieważ rodzina M. korzysta ze świadczeń pomocy społecznej pracownik socjalny był w kontakcie telefonicznym z rodziną ...od 11.11.2020 do 23.11.2020r. asystent przebywał na kwarantannie i izolacji a od 25.11.2020r. do 11.12.2020r. na zwolnieniu lekarskim. Od 14.12.2020r. do 31.12.2020r. asystent pracował w systemie pracy zdalnej...faktycznie rodzina została objęta wsparciem asystenta od 4 stycznia 2021r” **/akta kontroli str. 46-47/**. W ocenie organu kontroli tak długi okres oczekiwania rodziny wymagającej wsparcia wydaje się nieuzasadniony zważywszy, że w pierwszej połowie listopada 2020r. oraz drugiej połowie grudnia 2020r., asystent świadczył pracę, mógł zatem nawiązać kontakt z rodziną.

3. Praca z rodziną objętą wsparciem asystenta rodziny.

W kontrolowanej Jednostce asystent rodziny prowadził pracę z jedną rodziną na mocy ustawy „Za życiem” **/akta kontroli str. 48/**. W dokumentacji prowadzonej przez asystenta znajdowała się prośba rodziny z dnia 22 maja 2020r. o objęcie jej wsparciem na mocy ustawy „Za życiem” **/akta kontroli str. 49/** oraz informacja do rodziny, podpisana przez Kierownika, że od 1 czerwca 2020 r. zostaje ona objęta wnioskowanym wsparciem z mocy ustawy „Za życiem” **/akta kontroli str. 50/**. W dokumentacji asystenta znajdowała się natomiast *Zgoda na podjęcie współpracy*, na podstawie art. 8 ust 3 ustawy, z zapisem, iż rodzina wyraża zgodę na wsparcie w celu przezwyciężenia trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych **/akta kontroli str. 51/**.

Z informacji przekazanej przez Kierownika **/akta kontroli str. 52/** wynika, że osoba z rodziny, o której mowa powyżej nie posiadała zaświadczenia lekarskiego, o którym mowa w art. 4 ust. 3 ustawy „Za życiem”. W myśl art. 8 ust. 2 ustawy „Za życiem” wsparcie i poradnictwo dla kobiet z mocy przytoczonej ustawy koordynowane jest przez asystenta rodziny ale warunkiem niezbędnym do jego udzielenia jest właśnie stosowne zaświadczenie lekarskie, którego w badanym przypadku nie było. Nieprawidłowość ta, wynikająca z nieznanomości przepisów, skutkowałą objęciem wsparciem osoby nieuprawnionej w świetle obowiązujących przepisów.

Ponadto, w toku analizy przedłożonej dokumentacji ustalono, iż asystent nie opracował w myśl art. 8 ust. 3 pkt 1 ustawy katalogu możliwego do uzyskania wsparcia. Z wyjaśnień złożonych przez Kierownika i asystenta **/akta kontroli str. 53-54/**, wynika, że „*katalog ten nie został opracowany z powodu oświadczenia klientki o zamiarze zrzeczenia się praw rodzicielskich i pozostawienia dziecka w Zakładzie Opieki Zdrowotnej oraz odmowie stworzenia katalogu wsparcia*” **/akta kontroli str. 55/**. Kontrolujący ustalili, że pomimo braku katalogu, asystent opracował dokument o nazwie *Plan pracy z rodziną*, który rodzina podpisała. W planie tym zawarto cele polegające między innymi na: *korzystaniu z pomocy psychologicznej, napisaniu pism do Sądu, odwiedzin syna w szpitalu, czy rozmowy z rodziną o możliwościach opieki nad synem* **/akta kontroli str. 56-57/**. Nadmienić należy, że dokument

ten nie spełniał wymogów formalnych, o których mowa w art. 15 ust. 3 ustawy. Ustalenia te jednoznacznie wskazują, iż asystent podjął z rodziną współpracę oraz dokonał pewnych ustaleń, jednak z powodu braku znajomości zapisów ustawy „Za Życiem” podjął próbę działań przewidzianych tylko na mocy ustawy o wspieraniu rodziny i systemy pieczy zastępczej, skierowanej do rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, pomimo wiedzy, iż ta konkretna rodzina (kobieta) doświadczyła traumy związanej z urodzeniem niepełnosprawnego dziecka, wymagającego, jak wynika z dokumentacji asystenta „całodobowej specjalistycznej opieki, której rodzice nie są w stanie zapewnić” /**akta kontroli str. 58-60**/.

Jednym z celów oddziaływań asystenta w ramach realizacji ustawy „Za życiem” jest poprawa w funkcjonowaniu kobiet, w szczególności w ciąży powikłanej, czy jak w analizowanym przypadku, rodziny w której narodziło się niepełnosprawne dziecko, będącej w związku z tym w stanie kryzysu wymagającego fachowego wsparcia, którego powinien udzielić skierowany do rodziny asystent. W toku analizy dokumentacji prowadzonej przez asystenta, ustalono, że rozpoczął on pracę z rodziną 1 czerwca 2020 r. i trzykrotnie odbył wizytę w środowisku tj. 1, 12 i 24 czerwca 2021 r. /**akta kontroli str. 61-62**/.

Natomiast w lipcu i sierpniu 2020 r. z uwagi na nieobecność asystenta w pracy /**akta kontroli str. 63**/ (urlop oraz usprawiedliwiona nieobecność) rodzinę w sierpniu 2020 r. odwiedził pracownik socjalny - notatka stanowi **akta kontroli str. 64**. Z notatki tej wynika, że kobieta była w złym stanie psychicznym a pracownik socjalny zaproponował wsparcie psychologa w MOPS w Bisztyнку. Takie też wsparcie proponował asystent 24 czerwca 2020r. podczas ostatniego spotkania rodziną. Jednak wsparcie kobiety ograniczyło się tylko do złożenia bliżej nieokreślonych propozycji bez konkretnych ustaleń, bądź prób innego rozwiązania, którym mogło być np. wizyta psychologa wraz z pracownikiem MOPS w domu kobiety, aby w sytuacji gdy ona nie chciała lub nie mogła udać się do Ośrodka, specjalista mógł ocenić na ile potrzebne i konieczne byłoby jego wsparcie bądź wsparcie innego specjalisty. Zważywszy na sytuację, że 23 lipca 2020 r. ten sam pracownik socjalny, przeprowadził z kobietą wywiad środowiskowy na okoliczność umieszczenia jej dziecka w domu pomocy społecznej (z uwagi na jego pogarszający się stan zdrowia, potrzebę całodobowego specjalistycznego wsparcia, którego rodzina nie była w stanie zapewnić) /**akta kontroli str. 65-66**/ w ocenie organu kontroli, realne działania podjęte w stosunku do opisywanej kobiety były nieadekwatne do potrzeb i sytuacji. Z jednej strony skierowano do niej wsparcie z mocy ustawy „Za życiem” bez niezbędnego zaświadczenia lekarskiego, pomimo posiadanej informacji, że lekarz odmówił wypisania go z uwagi na fakt, że kobieta nie zdecydowała się zabrać dziecka do domu (wymagało ono specjalistycznej opieki, której rodzice nie byli w stanie zapewnić), z drugiej strony trzykrotna wizyta asystenta rodziny w ciągu 4 miesięcy pracy z kobietą świadczą o zbyt małym zaangażowaniu w proces jej wsparcia.

Asystent dokonał również *Oceny sytuacji rodziny* w dniu 1 czerwca 2020 r. tj. w dniu rozpoczęcia z nią pracy /**akta kontroli str. 67-68**/, natomiast w dniu 31 września 2020 r. sporządził dokument o nazwie „Sprawozdanie kończące pracę z rodziną” /**akta kontroli str. 69-71**/ będące kopią „Oceny stacji rodziny” z dnia 1 czerwca 2020 r. (włącznie z „*datą przeprowadzenia wywiadu*”), choć z wniosku złożonego przez kobietę w dniu 26 września 2020 r. wynika, że rezygnuje ona z pomocy asystenta z dniem 31 września 2020r. z powodu śmierci syna /**akta kontroli str. 72**/. W dokumentacji asystenta znajdowała się również *Aktualizacja* z dnia 31 września 2020 r. (dzień wykonania *Sprawozdania kończącego pracę*

z rodziną), zawierająca informacje o śmierci dziecka i zakończeniu pracy z rodziną /**akt kontroli str. 73**/ oraz *Efekty na okres czerwiec-wrzesień 2020* również z dnia 31 września 2020 r. /**akta kontroli str. 74-75**/. Dokumentacja prowadzona przez asystenta była niespójna, nierzetelna, niezgodna z obowiązującymi w tym zakresie przepisami. W ocenie kontrolujących wsparcie udzielone kobiecie i rodzinie było nieadekwatne do jej potrzeb i sytuacji, opierające się wyłącznie na ocenach i propozycjach bez kontentnych działań. Skutkiem tej nieprawidłowości był brak realnego wsparcia ze strony asystenta, który nawiązałby właściwą relację z kobietą i podejmował działania wspierające ją niezależnie do tego czy dziecko, które urodziła znajdowało się pod jej bezpośrednią opieką czy nie. Przyczyną nieprawidłowości zaistniałej w omawianym przypadku był brak empatii, zrozumienia i profesjonalnego przygotowania oraz wiedzy ze strony asystenta.

W pozostałych badanych przypadkach dokonano analizy realizowanych przez asystenta zadań pod kątem:

a) opracowania planu pracy z rodziną i jego realizacji

Zgodnie z art. 15 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy, do zadań asystenta należy opracowanie planu pracy z rodziną. Plan ten, w myśl art. 15 ust. 3 ustawy, winien obejmować zakres realizowanych działań mających na celu przewyższenie trudnych sytuacji życiowych rodziny, a także terminy ich realizacji i przewidywane efekty. W kontrolowanej Jednostce nie funkcjonował jeden przyjęty wzór planu pracy z rodziną. Zaledwie w jednej z sześciu analizowanych teczek rodzin, dokument pn. *Plan pracy z rodziną* zawierał datę sporządzenia, dane rodziny i asystenta, opis planowanych działań z określeniem terminów ich wykonania, „cele główne” i „cele szczegółowe długoterminowe” oraz „cele szczegółowe krótkoterminowe” /**akta kontroli str. 76-77**/. Dokumenty noszące nazwę *Plan pracy z rodziną* w pozostałych poddanych analizie teczkach nie zawierały elementów określonych w art. 15 ust 3 ustawy. Zawierały one dane imienne rodziny, okres na jaki zostały sporządzone oraz ujęte w zestawieniu tabelarycznym cele szczegółowe /**akta kontroli str. 78-87**/. Tak skonstruowane plany pracy powodowały, iż we wszystkich skontrolowanych rodzinach, asystent prowadził pracę jedynie w oparciu o wyznaczone cele - bez planowanych działań, terminów ich realizacji oraz przewidywanych efektów, a więc niezgodnie z zapisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Po okresie, jaki obejmowały tzw. plany, asystent rodziny sporządzał dokument pn. *Efekty na okres...*, zawierający wyszczególnione w formie tabelarycznej cele, informację o osobie odpowiedzialnej za ich realizację i uwagi na temat czy dany cel został zrealizowany czy nie /**akta kontroli 88-90**/. W wyniku analizy dokumentacji związanej z planowaniem pracy z rodziną stwierdzono, że tworzone co pół roku plany pracy z rodziną zawierają takie same cele nawet jeśli w dokumencie pn. *Efekty za okres...* w uwagach wykazano cel jako zrealizowany /**akta kontroli str. 90-92**/. Nadmienić należy, iż podczas poprzedniej kontroli MOPS w Bisztyнку, inspektorzy udzielili szczegółowego instruktażu Kierownikowi Jednostki oraz asystentowi rodziny na temat planów pracy z rodziną, uwzględniania w nich przewidywanych efektów planowanych działań (opisano w wystąpieniu pokontrolnym dnia 7 grudnia 2018 r. znak: PS-VI.431.1.35.2018.ICH). Inspektorzy ponownie udzielili w tym zakresie szczegółowego instruktażu Kierownikowi oraz przekazali do ewentualnego wykorzystania przykładowy wzór planu, zawierający wszystkie elementy wskazane w ustawie.

Brak ciągłości w planowaniu pracy z rodziną może znacząco wpłynąć na efektywność podejmowanych działań i wydłużyć realizację poszczególnych celów. Dobrze napisany plan pracy z rodziną powinien obrazować problemy w niej występujące, a także wskazywać działania jakie zostaną podjęte w celu ich przewycięzania, określone w konkretnych ramach czasowych. Plan powinien być dostosowywany do potrzeb danej konkretnej rodziny, a nie elementem pewnego schematu postępowań.

W ocenie zespołu kontrolnego, brak określenia działań i terminów a także przewidywanych efektów zaplanowanych działań, mógł w niewystarczający sposób motywować do podjęcia zmian przez rodzinę jak i utrudnić, czy wręcz uniemożliwić asystentowi dokonanie oceny zmian zachodzących w rodzinie. Przyczyną powstania nieprawidłowości polegającej na nierealizowaniu, bądź częściowej tylko realizacji zapisów art. 15 ust. 3 ustawy, był brak rzetelności w sporządzaniu dokumentów, niedostateczna znajomość przez asystenta zapisów ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej ale również niedostateczny nadzór Kierownika kontrolowanej Jednostki.

W myśl art. 15 ust. 1 pkt 1 ustawy plany winny być opracowane we współpracy i z członkami rodziny i konsultacji z pracownikiem socjalnym, co w badanych dokumentach potwierdzane było podpisami ww. osób.

Na podstawie analizy dokumentacji prowadzonej przez asystenta kontrolujący stwierdzili, że nie planował on działań i pracował w oparciu o schematycznie wyznaczone cele i udzielał rodzinom wsparcia nieadekwatnie do sygnalizowanych potrzeb. W związku z częstą absencją asystenta rodziny w okresie objętym kontrolą, przebijającą z dokumentów nadzorującą postawą asystenta w stosunku do rodzin, trudno było kontrolującym stwierdzić, że asystent rzetelnie wykonuje wszystkie zadania określone w art. 15 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Zaznaczyć również należy, że znaczna część działań realizowanych przez asystenta dokumentowana (odręcznie i ze względu na charakter pisma prawie nieczytelnie) była w jego kartach pracy pn. *Działania podjęte w rodzinie* czy notatkach **/akta kontroli str. 93-99/**, a nie zawarta w planach pracy.

b) dokonywania okresowej oceny sytuacji rodziny

Z analizy teczek rodzin wynika, iż okresowe oceny sytuacji rodziny dokonywane były w czerwcu 2020 i styczniu 2021 roku, a więc z naruszeniem art. 15 ust. 1 pkt 15 ustawy. Poproszona o wyjaśnienie powyższego Kierownik kontrolowanej Jednostki podała iż: *„Półroczny termin oceny okresowej wypadł 31 grudnia 2020r. z uwagi na przełom roku i kilka ustawowo wolnych dni ocena została sporządzona 10 stycznia 2021 r. Z informacji uzyskanych od asystenta rodziny wynika, że ocena obejmuje okres od 1 lipca do 31 grudnia 2020r. i tylko fizycznie została sporządzona 10 stycznia”*. **/akta kontroli str. 100-101/**. Przyczyną powyższego uchybienia była niewłaściwa interpretacja obowiązujących przepisów oraz niewystarczający nadzór Kierownika, co mogło skutkować brakiem jego wiedzy na temat sytuacji w rodzinie, adekwatnej do stanu faktycznego za dany czas.

Okresowe oceny sytuacji rodziny sporządzane w okresie objętym kontrolą zawierały:

- imię i nazwisko rodziny,
- imię i nazwisko asystenta rodziny,
- datę sporządzenia,

- opis sytuacji rodziny przed objęciem asystentury,
- rokowania,
- wnioski i uwagi /**akta kontroli str. 102-117/**

Kontrolujący zwrócili uwagę, że w każdej z okresowych ocen danej rodziny najobszerniej opisany jest punkt dotyczący opisu sytuacji rodziny przed objęciem jej wsparciem asystenta. Zdaniem kontrolujących opis sytuacji i powody objęcia rodziny wsparciem asystenta są już stwierdzone w wywiadzie środowiskowym, diagnozie rodziny czy w pierwszej ocenie, natomiast w każdej kolejnej jest to już zbędne. Również w ocenie kończącej pracę z rodziną istnieje jedynie obszerny *opis sytuacji rodziny przed objęciem asystentury* i na przykład jedno zdanie dotyczące zmiany miejsca zamieszkania w *uwagach i wnioskach*. /**akta kontroli str. 118-119/**. Niepokój kontrolujących wzbudziło używanie w ocenach przez asystenta etykietujących i stygmatyzujących sformułowań typu: „*patologia społeczna*” czy „*głęboki alkoholizm rodziców*” itp. /**akta kontroli str. 118-119/**.

W toku czynności kontrolnych ustalono, że asystent rodziny skupiał się bardzo na ocenie realizacji celów związanych z poprawą sytuacji bytowej rodziny i splątami zadłużeń, mniej natomiast na problemach i trudnościach w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, proponowanych czy zastosowanych działań zaradczych. Ocena sytuacji rodziny powinna zdaniem kontrolujących zawierać postrzeganie tej sytuacji nie tylko przez asystenta rodziny i inne służby społeczne, lecz także samych członków rodziny.

Wskutek powyższego uchybienia, także Kierownik Ośrodka mógł nie posiadać faktycznej wiedzy na temat sytuacji rodziny.

c) współpraca z podmiotami działającymi na rzecz dziecka i rodziny

Jak wynika z informacji przekazanych przez Kierownika, stanowiących **akta kontroli str. 120-121**, w codziennych działaniach, zmierzających do poprawy sytuacji rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, asystent rodziny współpracował: ze szkołami podstawowymi z terenu Gminy, w tym z pedagogami szkolnymi i wychowawcami, kuratorami sądowymi, psychiatrą i psychologiem z Wojewódzkiego Zespołu Lecznictwa Psychiatrycznego w Olsztynie, koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej, czy Posterunkiem Policji w Bisztyнку. W sprawach związanych z regulowaniem zadłużeń przez rodziny objęte wsparciem asystenta rodziny, współpracował z Urzędem Gminy w Bisztyнку, Spółdzielnią Mieszkaniową w Sątopach Samulewie oraz ZGM w Bisztyнку. Działania te asystent dokumentował w formie notatek. Współpracował również z Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz zespołem interdyscyplinarnym i grupą roboczą, co odnotowywał w dokumentacji prowadzonej w ramach pracy z rodziną /**akta kontroli str. 122-134/**.

d) monitorowania sytuacji rodziny po zakończeniu z nią współpracy

W okresie objętym kontrolą asystent rodziny zakończył pracę z 6 rodzinami. Kontrolujący ustalili, że asystent przed zakończeniem pracy z rodziną ustalał z Kierownikiem objęcie rodziny monitoringiem /**akta kontroli str. 135-137/**. Po stwierdzeniu, iż rodzina jest w stanie samodzielnie prawidłowo funkcjonować, asystent rodziny uzgadniał z Kierownikiem i pracownikiem socjalnym objęcie rodziny monitoringiem na okres około 3 miesięcy. Monitorowanie sytuacji rodziny po zakończeniu z nią pracy asystent odnotowywał na kartach pracy pn. *Działania podjęte w rodzinie – monitoring* /**akta kontroli str. 138-145/**.

Po zakończeniu monitoringu, asystent sporządzał *Sprawozdanie kończące* i o zakończeniu monitoringu rodziny powiadamiał Kierownika i pracownika socjalnego /**akta kontroli str. 146-147**/.

4. Uwagi i wnioski

Mając na uwadze ustalenia kontroli wnioskować można, że rodzinom przeżywającym trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bisztyнку nie zapewniał w wystarczającym stopniu wsparcia asystenta rodziny, który posiadał dokumentację z prowadzenia pracy a jednak trudno było dopatrzeć się planowania i realizacji działań przewidzianych w art. 15 ustawy. Asystent rodzinny, obok udokumentowanych kwalifikacji do pracy z rodziną powinien posiadać odpowiednie przygotowanie teoretyczne oraz praktykę w pracy z dziećmi i ich rodzinami. Ważne są również predyspozycje osobowościowe asystenta, gdyż powinien on być powiernikiem rodziny, wspólnie pracującym z rodziną, a nie władczo wytyczać cele i konsekwentnie je egzekwować.

Asystent rodziny musi unikać oceniania i pouczania, a do problemów rodziny podchodzić ze zrozumieniem. Podkreślić należy, że asystent rodziny realizuje pracę socjalno-wychowawczą z elementami terapii w środowisku zamieszkania rodziny i w miejscu przez nią wskazanym. Nadrzędnym jego działaniem powinna być pedagogizacja oraz wspieranie informacyjne, emocjonalne, instrumentalne, czasem rzeczowe rodziny w różnych czynnościach dnia codziennego, a główną formą jego pracy powinno być towarzyszenie (asystowanie). Asystowanie w odróżnieniu od dyrektywnego, imperatywnego przydzielania zadań lub wyřeczania polega na obecności, towarzyszeniu w czymś, uczestniczeniu, słuŹeniu wsparciem – czego w dokumentacji prowadzonej przez asystenta rodziny zatrudnionego w kontrolowanej Jednostce trudno było się kontrolującym dopatrzeć.

Przeprowadzona kontrola wykazała również potrzebę dokładniejszego i rzetelniejszego prowadzenia dokumentacji dotyczącej pracy z rodziną. Dokumentowanie pracy asystenta jest jednym z jego ustawowych obowiązków i stanowi źródło wiedzy na temat min. sytuacji rodziny, podejmowanych przez asystenta działań i efektów pracy. W opinii kontrolujących na podniesienie poziomu rzetelności w zakresie prowadzenia ww. dokumentacji wpłynąć może uregulowanie, np. w formie wewnętrznego zarządzenia rodzaju i sposobu jej prowadzenia, a także wzmoŹenie nadzoru przez Kierownika Ośrodka nad wykonywanymi przez asystenta zadaniami.

W opinii organu kontroli, na niską jakość pracy asystenta rodziny, może wpływać jego częsta absencja, a co za tym idzie, mała dostępność dla rodzin z terenu Miasta i Gminy Bisztynek, przeżywających problemy opiekuńczo-wychowawcze, do tej formy wsparcia.

5. Zalecenia

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami i uchybieniami, działając w oparciu o art. 197d ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, wnoszę o podjęcie przez Kierownika, jako osobę odpowiedzialną za ich powstanie, stosownych działań, mających na celu ich wyeliminowanie oraz realizację następujących zaleceń:

1. W planach pracy z rodziną uwzględniać wszystkie elementy, o których mowa w art.15 ust. 3 ustawy.
2. Okresowej oceny sytuacji rodziny, o której mowa w art. 15 ust.1, pkt 15 ustawy, dokonywać rzetelnie, z zachowaniem terminów i dat.
3. Wzmóc nadzór Kierownika nad realizacją zadań przez asystenta rodziny, w tym nad jakością i sposobem jej dokumentowania.
4. Rzetelnie prowadzić dokumentację dotyczącą pracy z rodziną.
5. Rodzinom w kryzysie, objętych asystą, udzielać wsparcia adekwatnie do potrzeb.
6. Wsparcie kobiet w ciąży i rodzin koordynowane przez asystenta rodziny na mocy ustawy „Za życiem” kierować do osób spełniających warunki, o których mowa w art. 4 ust. 3 ustawy „Za życiem”.
7. W przypadku wsparcia kobiet w ciąży i rodzin z mocy ustawy „Za życiem” koordynowanego przez asystenta rodziny, opracowywać katalog możliwego do uzyskania wsparcia, o którym mowa w art. 8 ust. 3 pkt 1 cyt. ustawy.
8. Uzupełniać i utrzymywać wiedzę w zakresie metod i form wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, zarówno poprzez samokształcenie jak i udział w szkoleniach.
9. Rozważyć możliwość zatrudnienia kolejnego asystenta rodziny, zwiększając tym samym dostępność tej formy wsparcia dla wszystkich rodzinom przeżywającym problemy w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

Kontrolowanej Jednostce przysługuje prawo zgłoszenia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego i/lub zawartych w nim zaleceń pokontrolnych na zasadach określonych w art. 197 d ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Termin na wniesienie zastrzeżeń wynosi 7 dni od dnia otrzymania wystąpienia pokontrolnego wraz z zaleceniami. W przypadku niezgłoszenia zastrzeżeń, proszę o poinformowanie Wojewody o realizacji zaleceń pokontrolnych, w terminie 30 dni od dnia otrzymania niniejszego wystąpienia.

Podstawa prawna:

- § 14 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 sierpnia 2015 roku w sprawie przeprowadzania kontroli przez wojewodę oraz wzoru legitymacji uprawniającej do przeprowadzania kontroli (Dz. U. z 2015 r. poz. 1477),
- art. 197 d ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. 2020, poz. 821 ze zm.).

**Z up. WOJEWODY
WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO**

Urszula Jędrychowska
ZASTĘPCA DYREKTORA
Wydziału Polityki Społecznej

10. *Izabela Chowańska – główny specjalista*

11. *Lilla Kondrusik – główny specjalista*

